

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 16 mars 1906, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen
angående upplåtandet af byggnadstomter å Djurgården.*

Till utskottets förberedande behandling har blifvit hänvisad en af herr *S. T. Palme* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 42, hvori föreslås,

»att Riksdagen i skrifvelse till Konungen ville uttrycka den önskan, att, om ytterligare tomter till bebyggande upplåtas å Kungl. Djurgårdens södra del, detta icke må ske i sådan utsträckning, att Djurgårdens egenskap af öppen park däraf må lida.»

Till stöd för berörda hemställan har motionären bland annat anført följande:

»Under senare tid har på åtskilliga håll en viss oro uppstått på grund däraf, att på södra delen af Kungl. Djurgården invid Stockholm, fordom Waldemarsön kallad, med Kungl. Maj:ts begifvande uppstått åtskilliga nya villabyggnader utöfver dem, som tillförne funnits därstädes. Då dessutom till allmänhetens kunskap kommit, att icke så få ansökningar om ytterligare markupplåtelse lära dels hafva inkommit, dels alltjämt fortfarande inkomma, så har den farhågan flerstädes vunnit insteg, att större eller mindre delar af Djurgården måhända kunde komma att genom bebyggande förvandlas till ett slags modern villastad från att vara en af de härligaste parker, en prydnad för Sveriges hufvudstad, en källa till

upppfriskande glädje och trefnad för såväl dess invånare som besökande icke-stockholmare. Väl har en gensaga häremot i dessa dagar sett dagen, men för Djurgårdens bibehållande såsom öppen park finnes dock icke någon annan säkerhet än, såsom i denna gensaga fullt sant yttrades, det ingående personliga intresse och den förståelse af hvad Djurgården för den växande hufvudstaden är och i allt högre grad genom lämpliga anordningar kan blifva, som Konungen hyser och visar. Villigt och vördnadsfullt må af hufvudstadens invånare erkännas detta intresse och denna förståelse, med tacksamhet för alla de åtgärder, som på Konungens och den kungliga familjens initiativ vidtagits för Djurgårdens förskönande, och hufvudstadens invånare hysa den lifligaste öfvertygelse om, att kommande regenter med stor pietet skola bibehålla detta genom sekler af deras företrädare visade intresse.

Då emellertid ingen vet en oviss framtid och de ändrade förhållanden, som då till äfventyrs kunna uppstå, må det icke synas olämpligt att, om ock helt flyktigt, undersöka, huru rätteligen förhåller sig med Djurgården och regentens dispositionsrätt.»

Efter en historik öfver ägande- och besittningsrätten till Djurgården i äldre tider fortsätter motionären:

»I sammanhang med vissa regleringar i staten förklarade 1809 års Riksdag i en skrifvelse sig vilja öfvertaga »såsom en i evärdeliga tider åt den förbehållen rättighet förvaltningen och användandet af» åtskilliga slott och kungsgårdar, »som förut stått under Eders Kongl. Maj:ts höga företrädares omedelbara styrelse», dock att den kungliga familjen skulle äga att till sitt »höga nöje och sommar-sejour» nyttja vissa kungliga slott. Bland annat bestämdes emellertid, att »förvaltningen af Rosersbergs kungsgård kommer ej att rubbas eller förändras under deras Kungl. Majestäters lifstid; äfven som den här vid Hufvudstaden belägna Djurgården bör förblifva under Kongl. Majestäts enskilda Disposition»,

hvarvid tillades:

». anhängande likväl Riksens Ständer i underdånighet, att den så kallade Djursgårds-Cassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande samt dervarande Broars och vägars underhåll, och icke graveras med särskilda aflöningar och Gratifikationer till några vissa personer».

Jag har mig nogsamt bekant, att de finnas, hvilka så tolka uttrycket »under Kongl. Majestäts enskilda Disposition», sedt i

sammanhang med hvad om Rosersbergs kungsgård säges, att de förmena, det sagda upplåtelse till enskild disposition var afsedd att gälla endast under då lefvande Konung Karl XIII:s lifstid. Men då den tolkningen fått häfd, att Djurgården tills vidare är upplåten till regentens enskilda disposition, föreställer jag mig, att i sist-nämnda tolkning ändring icke lämpligen bör ske.

Då emellertid uttrycket »enskild disposition» måste anses vara ganska mångtydigt, vore det helt visst synnerligen lämpligt att därå gifva en bestämd definition. Jag vill dock icke drista mig att söka gifva form åt en dylik tanke, så mycket mindre som, såsom jag förut tillåtit mig framhålla, Konungens enskilda dispositionsrätt till Djurgården handhafts med stor pietetsfullhet. Blott det önskemålet skulle jag vördsamt vilja framhålla, att framdeles skeende tomtupplåtelser icke skedde i sådan utsträckning, att Djurgårdens egenskap af öppen park däråf måtte lida.

Det har framhållits, att med det synnerligen tillfredsställande sätt, hvarpå Djurgården, dess vägar och broar m. m. underhållas, det är helt naturligt, att Djurgårdskassan och dess inkomster i hög grad skola tagas i anspråk, och man har däri velat se en anledning till senare års nyupplåtelser af tomter, hvarigenom ökad inkomst tillfördes kassan. Jag föreställer mig emellertid, att detta sätt att skaffa ökad inkomst icke i längden kan vara tillfredsställande. Fortgår man på denna väg, skaffar man sig väl inkomster, men allmänheten förlorar alltmera af den park, som med inkomsterna skulle underhållas.

Utan att därom vilja framställa något förslag, vill jag, med afseende på önskvärdheten af att för Djurgårdens underhåll skaffa inkomster, framhålla önskvärdheten för alla parter, ifall så kunde ordnas, att tomtupplåtelseerna icke, såsom det f. n. i upplåtelses-resolutionen heter, skulle gälla blott »under Hans Majestät Konungens regeringstid», utan på vissa, exempelvis femtio år. Tomtinnehafvarne finge därmed en under lång tid lugn besittning. De kunde sålunda dels bygga mera gediget och prydligt, dels erlagga betydligt högre tomthyra. På så sätt finge Djurgårdsstyrelsen riklig tillgång till medel för underhåll och försköning af Djurgården. Och därmed åter skulle följa, att det åtminstone icke skulle vara på grund af att medel saknades till underhållskostnadernas täckande som ytterligare tomtupplåtelser skulle tillgripas.»

Konungens dispositionsrätt öfver Djurgården grundar sig på Riksens Ständers underdåniga skrifvelse den 1 december 1809, hvar igenom Ständerna erbjödo Carl XIII att till bestridande af samtliga utgifter för hofhållningen m. m. mottaga en viss årlig summa mot det, att till Riksens Ständer öfverlämnades »såsom en i evärderliga tider åt dem förbehållen rättighet» förvaltningen och användandet af de kungs- och kungsladugårdar m. m., som förut stått under Konungens omedelbara styrelse, med iakttagande dock att »den här vid hufvudstaden belägna Djurgården bör förblifva under Kungl. Maj:ts enskilda disposition», i sammanhang hvarmed Ständerna emellertid anhöllo, »att den s. k. Djurgårdskassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande samt därvarande broars och vägars underhåll och icke graveras med särskilda aflöningar eller gratifikationer till några vissa personer.»

Enligt statsrådsprotokollet den 26 februari 1810 antog Kungl. Maj:t Rikets Ständers erbjudande på sätt och med villkor, ofvannämnda skrifvelse innehåller.

Enligt de upplysningar, utskottet erhållit af Riksmarskalks-ämbetet, uppgå upplåtelseerna af byggnadstomter å Djurgården till sammanlagdt några och femtio. Ingen af dessa upplåtelser har laglig giltighet längre än under Konungens regeringstid. Huruvida i något undantagsfall en innehafvare af tomtupplåtelse kunnat försäkra sig om tronföljarens medgifvande att få upplåtelsen förlängd äfven under den sistnämndes eventuella regeringstid, är en sak, om hvilken intet är känt. Angående de afgifter, som vederbörande lägenhetsinnehafvare erlægga till Djurgårdskassan, har Riksmarskalksämbetet icke ansett sig äga befogenhet att lämna upplysning till utskottet. Dessa inkomster äro nämligen icke underkastade någon granskning af kammarrätten eller statsrevisorerna, och framställningar från olika myndigheter om uppgift å desamma hafva vid föregående tillfällen afböjts. Så mycket kan emellertid sägas, att sagda afgifter för närvarande i allmänhet äro ganska låga, särskildt för äldre upplåtelser, men att Djurgårdskassan det oaktadt varit tillräcklig för bestridande af alla omkostnader för Djurgårdens underhåll, förskönande och utveckling i den omfattning, hvari sådant hittills behöft ifrågakomma. *Någon anledning att för beredande af medel för sagda ändamål upplåta flera tomter för bebyggande föreligger därför, enligt ämbetets uppgift, icke.*

För bedömande af tomtupplåtelseernas antal och storlek torde

äldre sådana i detta sammanhang vara af mindre intresse att anföra. Däremot kan det vara af större vikt att efterse, i hvad mån sådana upplåtelser skett under de senaste fem åren. Här om har af Riksmarskalksämbetet lämnats följande meddelande:

Upplåtna tomter sedan början af år 1901.

	Kv.-met.
Utvidgning af Skansområdet, upplåten ²³ / ₁ 1901	14,300
Jägarbacken, till häradshöfding Huselius ²⁶ / ₄ 1904	1,132
Mariehill, till generaldirektör Akerman ¹⁹ / ₅ 1904	3,675
Bankiren Thiels tomt, upplåten af den till Djurgården inlösta lägenheten Eolskullens mark ⁶ / ₁₀ 1904 och ¹¹ / ₇ 1905	5,680
Tomt upplåten till Stockholms stads elektricitetsverk ¹⁴ / ₁₁ 1904	1,158
» Villa Grut » upplåten ¹³ / ₃ och ²⁸ / ₉ 1905	657
» Ekarna », upplåten till e. o. hofrättsnotarien Laurin den ²³ / ₂ 1905	800
Tomt, upplåten till fröken Ström ²³ / ₁₁ 1905	1,190
Tomt upplåten till kammarherre v. Heidenstam ²² / ₁ 1906	692
	<hr/> 29,284

Däremot hafva till Djurgården under samma tid återförvärfvats dispositionsrätten till följande arealer:

	Kv.-met.
Plommonbacken å Blockhusudden ¹ / ₄ 1902	c:a 30,125
Tulltomten » d:o ²⁷ / ₁₁ 1903	» 8,550
Eolskulle » d:o ¹⁵ / ₁₀ 1904	» 95,500
Område från lägenheten Oakhill ¹ / ₃ 1905	» 8,000
	<hr/> c:a 142,175

Af ofvanstående framgår, att, om man undantager det till Skansens utvidgning upplåtna bergområdet, endast cirka 15,000 kv.-meter under de senaste 5 åren upplåtits till bebyggande, under det besittningsrätten till ett väsentligt större område, uppgående till sammanlagdt öfver 142,000 kv.-meter, till Djurgården återförvärfvats. Men det bör i fråga om de gjorda upplåtelseerna bemärkas, att, enligt hvad Riksmarskalksämbetet meddelat, desamma icke skett för att bereda inkomster åt Djurgårdskassan samt, åtminstone hvad de flesta angår, icke håller därför att efterfrågan på tomtplatser varit särdeles stor. Anledningen till upplåtelseerna uppgifves i stället

hafva varit, att vissa områden af Djurgården, särskildt i närheten af de större stråkvägarne, blifvit tillhåll för uteliggare och löst folk af alla slag, hvarigenom dessa platser, långt ifrån att erbjuda någon trefnad eller behag, varit omöjliga att plantera och hålla snygga. Lämpligaste sättet att aflägsna dessa olägenheter har ansetts vara att upplåta dem till bebyggande.

Enligt hvad Riksmarskalksämbetet vidare upplyst, är det ej dess afsikt att tills vidare lämna flera upplåtelser af tomtplatser åt enskilda, i intet fall på områdena bortom Bellmansro, dock med undantag af att å de sistnämnda antagligen kommer att uppföras ett boställe åt Djurgårdens intendent.

Det är ju tämligen tydligt, att, då Stockholms stad utvidgats ända till Djurgårdens gränser, det ej kunnat undvikas, att en del byggnader, med den allmänna meningens gillande, uppstått på den närmast staden liggande delen af Djurgården. Detta har så mycket mera varit nödigt, som staden har ondt om tomtplatser för en del offentliga byggnader och tomtpriserna inom stadsområdet äro så uppdrifna, att det skulle vara snart sagt omöjligt att få sådana offentliga byggnader till stånd, om tomten för desamma skulle till gällande priser inköpas. Staden har därför, som sagdt, trängt ut på den närmast belägna delen af Djurgården. Men redan när man kommer till en så nära staden belägen plats som Bellmansro, upphör bebyggandet till större delen och återkommer endast på några få ställen i nämnvärd grad, utan att dock på något af dem vara för parkens naturskönhet menligt. Mellan dessa bebyggda utkanter af Djurgården ligga emellertid stora vidder af skogspark och bergsplatåer, hvilka i naturskönhet söka sin like och äro värda att af allmänheten mera besökas än hvad nu sker. Mot desamma äro de små hörn och kanter af Djurgården, hvilka äro bebyggda, till sin areal fullkomligt försvinnande, om de än genom att vara lättare tillgängliga för den stora allmänheten mera uppmärksammas.

Att de personer, under hvilkas ledning Djurgårdens angelägenheter för närvarande stå, ägna densamma en sakkunnig och pietetsfull vård, lider icke något tvifvel och har ju äfven af motionären erkänts. Det återstår då endast att taga i öfvervägande hvad som kan och bör åtgöras för att skydda Djurgården i en oviss framtid.

Det har redan anmärkts, att enligt Riksmarskalksämbetets uppgift de inkomster, som redan nu tillfalla Djurgårdskassan, äro tillräckliga att på ett tillfredsställande och värdigt sätt icke blott under-

hålla och vårda Djurgården, utan äfven utveckla densamma genom anläggning af nya vägar, torrläggning af sankmarker och annat, som kan bidraga till parkens förskönande och trefnad. Det är dock ingen hemlighet, att dessa inkomster skulle kunna betydligt ökas, då de flesta tomt-legorna äro så låga, att de, då kontrakterna en gång förfalla, kunna väsentligt höjas, om ej mångdubblas. Följden af en sådan ökning blefve naturligen, att ännu rikligare medel skulle komma att stå till vederbörandes disposition för parkens underhåll och utveckling, så att man med fog kan antaga, det intet ekonomiskt skäl kommer att tvinga eller animera till nya tomtupplåtelser. Detta dock endast under den förutsättning, att den »anhållan», som Rikets Ständer år 1809 i underdånighet framförde till H. Maj:t Konungen »att den s. k. Djurgårdskassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande» o. s. v., strängt efterlefves. Detta har allt hitintills utan något som helst undantag ägt rum, och någon afvikelse därifrån är ej håller gärna tänkbar i framtiden, då, ehuru det endast är en »anhållan», utan bindande lags eller öfverenskommelses natur, upplåtelsen af Djurgården till Konungens enskilda disposition synes vara baserad på en förutsättning, att sagda anhållan får lända till efterrättelse, så att, om detta icke sker, Konungens dispositionsrätt torde komma att förfalla.

Under dessa förhållanden synes knappast någon bättre anordning än den nuvarande kunna träffas i syfte att bevara Djurgårdens karaktär af en öppen och obebyggd park. Den är upplåten åt landets regent till begagnande som park, dess nuvarande, och ännu mer dess blifvande inkomster räcka mer än väl — utan ökade tomtupplåtelser — till dess underhåll och utveckling, och då desamma icke få användas till något annat, bortfaller hvarje enskildt intresse, som kunde göra sig gällande att genom nya tomtupplåtelser bereda ökade inkomster. Det skulle nästan snarare kunna tänkas vara möjligt, att ekonomiska intressen genom tomtupplåtelser i stor skala kunde göra sig gällande till parkens skada, ifall dispositionsrätten låge i statsverkets hand, än, med nuvarande villkor, uti Konungens.

Om således ej synnerligt stor risk föreligger, att i framtiden nya områden af Djurgården skola blifva bebyggda, så kunde likväl mycket åtgöras för att afhjälpa olägenheter, vidlådande de områden, som redan äro till bebyggande upplåtna.

Oaktadt tomtupplåtelseerna i intet fall äga längre varaktighet än under den konungs regeringstid, hvarunder upplåtelsen skett, hafva flere tomtinnehafvare, särskildt på senare tider, ej dragit i betänkande att å desamma uppföra hus, som både i fråga om material och byggnadssätt äro ägnade att kunna begagnas under en längre tidrymd och som i fråga om prydighet uppfylla alla berättigade anspråk. Detta är dock icke fallet med alla bebyggda tomter, utan ett stort antal byggnader finnas uppförda, som måste anses för hvarje del af parken vanprydliga. Någon ändring i detta missförhållande kan ej åstadkommas, så länge innehafvarnes nu gällande kontrakt äga kraft, men det vore synnerligen önskvärdt, att, då de vid nästa tronskifte förfalla, genom en kommission af sakkunniga personer blefve utredt, hvilka byggnader skulle få kvarstå eller icke, hvarefter de sistnämndes ägare icke borde få förnyade kontrakt med mindre de uppförde nya byggnader, som af vederbörande godkändes, i enlighet med § 4 af »Stadgar för innehafvare af lägenheter å Kungl. Djurgården», hvilka stadgar bifogas detta betänkande.

Det har af motionären ifrågasatts, att tomtupplåtelseerna hädanefter icke borde lyda å »H. M:t Konungens regeringstid», utan å viss tid, exempelvis femtio år. Ett sådant förslag kunde visserligen synas välbeträkt i och för åstadkommande af mera solida och prydliga byggnader och högre tomtlegor, men i verklighet har det visat sig, att lägenhetsinnehafvarne i allmänhet icke räkna med den risk till förlust af besittningsrätten, som faktiskt förefinnes, utan använda sina tomter alldeles som om de vore friköpta. Under sådana omständigheter torde icke mycket vara att vinna genom att ställa besittningsrätten på viss längre tid, utan kan det tvärtom vara af fördel att bibehålla rättigheten att något oftare omreglera besittningskontrakten, där sådant kan finnas erforderligt, dock med skäligt beaktande af innehafvarnes intressen.

Från den nu nämnda regeln finnes dock åtminstone ett undantag, som det kan vara lämpligt att här med några ord beröra, enär frågan därom i alla händelser snart torde komma under Riksdagens pröfning. Undantaget afser bebyggandet af den s. k. Kapstensudden vid Djurgårdsbrunnsvikens västra ända.

Besittningsrätten till nämnda lägenhet, hvilken i sin helhet omfattar en areal af 9,837 kvadradmeter, innehafves för närvarande af grosshandlaren Isaac Hirsch, som i sin ordning förvärfvat densamma af bankiren A. Burman. För användande af platsen har herr Hirsch träffat aftal dels med ett konsortium af idrottsmän i

Stockholm om upplåtande af en del däraf till uppförande af ett klubbhus med automobilstallar och båtbygggor och dels med en källarmästare om uppförande å resten af området af en teater- och restaurantbyggnad. Sedan herr Hirsch förskaffat källarmästaren rätt till spritutskänkning å sistnämnda plats, skulle den därå uppförda byggnaden af källarmästaren förhyras. Dessa bägge öfverlåtelse, hvilka äro aftalade i kontrakt af den 5 oktober 1905, äro emellertid ännu icke af H. M. Konungen godkända.

Emellertid har Nobelstiftelsen, som önskar för sin räkning uppföra en byggnad, inrymmande lokaler för stiftelsens förvaltning jämte högtidssal samt eventuellt äfven Svenska Akademiens Nobelinstitut med tillhörande bibliotek, inledt underhandlingar med grosshandlaren Hirsch i syfte att för ifrågavarande byggnad förvärfva besittningsrätten till lägenheten Kaptensudden. Stiftelsen har emellertid icke velat uppföra en så dyrbar byggnad som den för stiftelsens behof erforderliga på en tomt, hvartill enligt gällande bestämmelser allenast en för den regerande konungens regeringstid giltig nyttjanderätt kunde förvärfvas. Af sådan anledning har stiftelsen icke ansett sig kunna med grosshandlaren Hirsch afsluta definitivt köp af besittningsrätten, utan begärt och erhållit densamma på hand under tiden till den 1 nästkommande juni, i förhoppning att till dess vederbörandes medgifvande till en upplåtelse under äganderätt skulle kunna erhållas. För den händelse det lyckas att vinna en sådan äganderätt, är det stiftelsens afsikt att för sin byggnad använda högst 5,500 kvadratmeter af området och öfverlåta återstoden till Djurgården endast under villkor att detsamma användes till fritt och obebyggt parkområde. Likaså har det från stiftelsens sida ställts i utsigt, att, om den speciella plats, som innefattas af lägenheten Kaptensuddens område, af estetiska eller andra skäl hällre borde få förblifva obebyggd, stiftelsen vore villig att antaga annan i närheten liggande byggnadsplats af samma storlek. Från arkitekthåll i hufvudstaden lär till och med hafva ifrågasatts en anordning, hvarigenom Nobelstiftelsens nybyggnad skulle förläggas till den plats, som nu upptages af Biologiska museet; detta skulle då flyttas till Djurgårdsteaterns nuvarande tomt, och den mindre prydliga teatern skulle försvinna. Ett sådant arrangement kan dock naturligtvis icke tänkas genomfördt, förrän nu gällande upplåtelsekontrakt vid ett regentskifte förfalla.

Det syfte, motionären genom sin framställning velat tillgodose, synes utskottet synnerligen behjärtansvärdt. Utan tvifvel måste det framstå såsom en fosterländsk angelägenhet, att Djurgårdens bebyggande icke må ske på ett sådant sätt eller i en sådan utsträckning, att Djurgårdens egenskap af öppen park däraf kan komma att lida. Men enligt utskottets mening har motionen främjat detta syfte redan därigenom, att den i tid riktat den allmänna uppmärksamheten på ifrågavarande förhållanden. Att Riksdagen skulle, såsom motionären ifrågasatt, i skrifvelse till Konungen frambära sina önsknings härutinnan, synes utskottet ej vara af behovet påkalladt. Af den förestående utredningen framgår nämligen, att tomtupplåtelser å ifrågavarande område under de senare åren icke ägt rum i oroväckande utsträckning, samt att nödig pietet och omtanke ådagalagts i fråga om användningen och underhållandet af Djurgårdssområdet. Då härtill kommer, att någon bättre anordning än den nuvarande i syfte att bevara Djurgårdens karaktär af en öppen och obebyggd park näppeligen torde kunna träffas, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon
Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1906.

På utskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation:

Af herr *Lindqvist*, som ansett, att motionen bör bifallas, och att i öfverensstämmelse därmed utskottets utlåtande — med uteslutande af motiveringens sista punkt jämte afslagsyrkandet å motionen — i denna del bort erhålla följande lydelse:

Ehuru af ofvanstående utredning framgår, att risken för att Djurgårdens södra del skall blifva bebyggd i en sådan utsträckning att dess egenskap af öppen park däraf kan lida, icke synes vara afsevärd, så kan det måhända, då frågan nu blifvit bragt på tal inför Riksdagen, icke anses olämpligt, att Riksdagen uttalar en önskan i motionens syfte.

Utskottet vill därför föreslå,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen i skrifvelse till Konungen uttalar den önskan, att, om ytterligare tomter till bebyggande upplåtas å Kungl. Djurgårdens södra del, det vill säga den del, som begränsas af Djurgårdsbrunnsviken, Djurgårdskanalen och stora segelleden, detta icke må ske i sådan utsträckning att Djurgårdens egenskap af öppen park däraf må lida.

Bilaga.

På Hans Maj:t Konungens nådiga befallning får Riksmarskalksemetet härmed till behörigt iakttagande och noggrann efterlefnad meddela följande

Stadgar

angående de skyldigheter, som åligga innehafvare af lägenheter
å Kongl. Djurgården.

1:o) Den årliga arrendeafgift, som genom särskild resolution blifvit hvarje djurgårdslägenhet åsatt, skall till djurgårdskassan erläggas i Maj månad hvarje år å dag, som af djurgårdsstyrelsen bestämmes och hvarom lägenhetsinnehafvarne skola genom djurgårdsstyrelsens försorg underrättas.

2:o) Förunnad besittningsrätt till djurgårdslägenhet får icke å annan person öfverlätas, så framt icke, uppå derom gjord ansökning och efter det lägenheten blifvit Hans Maj:t Konungen till inlösen hembjuden, Konungen till besittningsrättens öfverlåtande lemnar nådigt tillstånd.

Vid ifrågasatt öfverlåtelse af besittningsrätt till djurgårdslägenhet skall innehafvaren deraf genom vederbörande landtmätare låta upprätta och till Riksmarskalksemetet i 3 exemplar aflemla karta öfver lägenheten, der sådan icke på de 10 näst förut förflutna åren blifvit uppgjord; och skall kartan upptaga icke allenast lägenhetens gränser och areal, utan äfven de särskilda egoslagen och byggnadsplatserna.

3:o) Med besittningsrätt till djurgårdslägenhet, hvars gränser sträcka sig till sjöstrand, följer icke rätt till vattnet; och må förty icke någon utfyllning i sjöstranden vid lägenhet ske, så framt icke i särskildt fall Riksmarskalksemetet, efter djurgårdsstyrelsens hörande, dertill lemnat tillstånd.

4:o) Innehafvare af djurgårdslägenhet må icke sjelf eller genom annan person der verkställa nybyggnad, till- eller påbyggnad, eller dermed jemförlig förändring af redan befintlig byggnad, utan att dertill hafva erhållit tillåtelse af Riksmarskalksemetet, hvidan lägenhetsinnehafvare som bygga vill, har att derom till Riksmar-

skalksemetet ingifva en af fullständiga plan-, profil- och facad-ritningar i tre exemplar åtföljd ansökan; och åligger det vidare lägenhetsinnehafvaren att vid byggnadsföretagets utförande ställa sig till noggrann efterrättelse de fastställda ritningarna, vid påföljd att djurgårdsstyrelsen eljest eger att låta på lägenhetsinnehafvarens bekostnad verkställa arbetet i enlighet med den af Riksmarskalksemetet gillade plan.

5:o) Vill innehafvare af djurgårdslägenhet å densamma uppföra staket eller annan hägnad, ingifve derom till djurgårdsstyrelsen af ritning öfver den tillämnade hägnaden åtföljd ansökning, samt afvakte styrelsens medgifvande; och har djurgårdsstyrelsen sig uppdraget att vid pröfning af sådan ansökning tillse, att den ifrågasatta hägnaden icke varder för platsen vanprydlig eller uppföres till sådan höjd, att den kan för dem, som besöka de allmänna promenaderna å Kongl. Djurgården, borttaga utsigter till sjön eller annan sevärdhet.

6:o) Alla å djurgårdslägenhet befintliga byggnader och hägnader skola underhållas i sådant städadt skick, som af djurgårdsstyrelsen godkännes, vid påföljd att hvad i sådant hänseende varder eftersatt genom djurgårdsstyrelsens försorg, på lägenhetsinnehafvarens bekostnad, verkställas.

7:o) Från djurgårdslägenhet skall, der så af ålder varit eller eljest anses erforderligt, en till allmänna vägen ledande utfartsväg af lägenhetsinnehafvaren städse underhållas i godt skick, vid påföljd att sådan väg eljest må genom djurgårdsstyrelsens försorg på lägenhetsinnehafvarens bekostnad förbättras.

8:o) Alla inom djurgårdslägenhets område växande träd, med undantag af fruktträd, äro Kongl. Djurgården förbehållna och få icke åverkas vid ansvar enligt lag. Skulle af särskild anledning någon undanrödning af Kongl. Djurgården förbehållna träd anses nödvändig, må sådan dock icke verkställas utan djurgårdsstyrelsens samtycke och först efter förutgången behörig utsyning.

För öfvervakande att öfverträdelse af hvad sålunda är föreskrifvet icke sker, får tillträde inom djurgårdslägenhets område icke förvägras djurgårdsstyrelsen eller den vid Kongl. Djurgården anställda jägeribetjening.

9:o) Rätt till jagt och fiske å Kongl. Djurgårdens hela område är förbehållen Kongl. Maj:t och Kronan.

10:o) Någon värdshus-, schweitzeri-, handels- eller industriell rörelse af hvad namn och beskaffenhet den vara må får icke å

djurgårdslägenhet utöfvas, utan att Riksmarskalksemetet dertill lemnar sitt medgifvande.

11:o) A djurgårdslägenhet få icke några skrymmande eller platsen ostädande effekter uppläggas, och må ej heller der förvaras eldfarliga ämnen eller sådana varor, som genom spridande af obehaglig eller osund lukt störande inverka på närboendes eller nejden besökandes trefnad. Sker det ändå, ege djurgårdsstyrelsen tillhålla lägenhetsinnehafvaren att dylika upplag inom viss bestämd tid borttaga; och låter djurgårdsstyrelsen, der sådan tillsägelse icke efterkommes, på lägenhetsinnehafvarens bekostnad bortföra upplagen.

12:o) Tvättkläder må icke inom djurgårdslägenhets område till torkning upphängas på sådan plats, att desamma synas från de allmänna vägarna och promenaderna.

13:o) Sopor, köksaffall och andra afskräden få icke från djurgårdslägenhet utkastas i sjön vid stranden, utan skola sammanföras i dertill af lägenhetsinnehafvaren anskaffadt och å anvisad plats inom lägenheten uppställt ändamålsenligt kärl samt derefter genom lägenhetsinnehafvarens försorg bortföras.

Komposter eller andra dylika upplag må dock finnas å djurgårdslägenhet, men skola de då anbringas å plats, som hvarken är synlig från de allmänna vägarna och promenaderna, ej heller är så närbelägen dessa, att till dem kan spridas obehaglig lukt från upplagen.

Underlåter lägenhetsinnehafvaren att ställa sig till noggrann efter rättelse de föreskrifter, som honom i nu omförmälda hänseenden af djurgårdsstyrelsen meddelas, gånge dermed på sätt här ofvan i punkt 11 är sagdt.

14:o) Inom djurgårdslägenhet skall, der ej af djurgårdsstyrelsen annorlunda bestämmes, genom vederbörande lägenhetsinnehafvares försorg inrättas ändamålsenliga afträden, försedda med täta, lämpligt omslutna tunn- eller klosettkärl för uppsamlande af latrin.

15:o) Innehafvare af djurgårdslägenhet skall för öfrigt ställa sig till efter rättelse de föreskrifter, som af djurgårdsstyrelsen i och för ordningens vidmakthållande å Kongl. Djurgården varda meddelade. Stockholms Slott den 15 Maj 1895

F. v. ESSEN.

Riksmarskalk.

Fr. Ekström.